

מצוות תלמוד תורה הרה"ג רבי יצחק שכטר שליט"א

תב הרמב"ן בספר המצוות מצוה טו "שנצטוינו להודות לשמו ית' בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא. וכאשר נצטוינו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוינו בזו", ובזה השיג הרמב"ן על הר"מ שלא מנה את ברכות המצוות עשה, ומכח זה שלא מנה הר"מ מצוה זו, ישנם מהפוסקים בסימן מ"ז שנקטו בדעת הר"מ שדעתו ז"ל שברכות התורה אינן אלא מדרבנן,

ובשכחת הלאוין במצוה השניה כתב הרמב"ן "שנמנענו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים והוא אמרו יתעלה "השמר לך ושמוך נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב" וגו', והכונה בזה גדולה מאד - שאם היו דברי תורה באים אצלנו מפי הנביא עליו השלום בלבד אף על פי שנתאמת אצלנו ענין נבואתו באותות ומופתים אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום בזמן מן הזמנים ויצונו בשום הפך מן התורה ונתן אלינו אות או מופת תהיה התורה נסוחה על יד השני, או יכנס בלבנו ספק על זה, אבל כשהגיענו ביאור התורה מפי הגבורה לאזנינו ועינינו רואות אין שם אמצעי נכחיש כל חולק וכל מספק ונשקר אותו ולא יועילהו אות ולא יצילהו מידינו מופת, שאנחנו היודעים ועדים בשקרתו ובפחזותו, וכבר באר הרב זה בספר המדעי (יסוה"ת פ"ח). והוא יסוד גדול

בתורה והיא המניעה הבאה לנו בפסוק פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, והזהיר פן יסורו מן הלב מהודיעם לבנים ולבני בנים לדורות עולם, וגם בזה העיר הרמב"ן שהר"מ לא מנה מצוה זו, ויעי' ברש"י עה"ת שנראה מדבריו שאזהרה זו לא נאמרה על שכחת מעמד הר סיני אלא להעביר את המצוות לדורות הבאים כתיקנן],

ובדעת הר"מ היה אפשר שגם הוא ז"ל סובר ששתי מצוות אלו הן מה"ת, אלא שהר"מ סובר שמצוות אלו כלולות בכלל מצוות תלמוד תורה ועסק התורה, שכן היא מצוות תלמוד תורה ועסק התורה - ללמוד מתוך ברכות התורה ומתוך זכירת מעמד הר סיני, [ונראה שקצת רמז לזה הרמב"ן בסוף המצוות עשה שכתב "ואין ראוי למנותה מצוה אחת עם הקריאה"], וביאור הדברים נראה דהנה הרמב"ן כתב שהמצוה בברכת התורה היא להודות לבורא על נתינת התורה וכשם שמצוה להודות לבורא בברכת המזון, אמנם בחדושי מרן רי"ז הלוי ביאר את מהותה של ברכת התורה "דברכות התורה אין הברכה על קיום המצוה של תלמוד תורה, רק דהוא דין בפני עצמו דתורה בעי ברכה, וכדילפינן בברכות כ"א. "כי שם ה' אקרא הבו גודל לא-לקנו", אם כן אין זה דין ששייך למצוה כלל, רק דהתורה טעונה ברכה", וביאור דברי מרן ז"ל נראה - שזו צורה של תלמוד תורה ללומדה מתוך הכרה בחשיבות וערך התורה, ללומדה באחריות ובכבוד ראש ולא כחכמת התשבורת וכשאר חכמות, [זכורני כשהיינו יושבים בשיעור אצל מורנו הרב זצ"ל והיה מעיר הערות ומקשה על דברי הראשונים והגמ' והיה שואל מה אתם אומרים, והיינו אומרים אפשר לומר וכו', היה הרב זצ"ל אומר לא שאלתי מה

אפשר לומר, שאלתי מה צריך לומר, וכוונתו לא לזרוק תשובות בלא אחריות, לחשוב קודם ולראות מה נראה שצריך לומר - ליטול אחריות על התשובה], וכמו"כ האזהרה שלא לשכוח את מעמד הר סיני, סבר הר"מ שאזהרה זו כלולה במצוות תלמוד תורה - לימודה כנתינתה ברתת ובזיעה בכובד ראש ובאחריות, לדעת שעוסקים בתורת ה' ובדבר ה', ומטעם זה אסרו בע"ק בתלמוד תורה כמבואר בגמ' בברכות כ"א, [בנפש החיים ביאר את הלימוד על הברכה "כי שם ה' אקרא, הבו גודל לא-לקנו", כי שם ה' זה עסק התורה - שכל התורה שמותיו של הקב"ה, ועי"ז אמר משה כשאני אקרא בשם ה' - אלמד אתכם תורה, אתם הבו גודל - תברכו ברכת התורה, [ביאור זה בשונה מפירוש רש"י שם בברכות שביאר "כי שם ה' אקרא" קאי על הברכה - משה אומר כשאני אברך, אתם תענו אמן], וכן פירש השאגת אריה בסימן כ"ד פשוט כדברי הנפש החיים שהקריאה קאי על התורה ולא על הברכה], ולפי"ז נחלקו הר"מ והרמב"ן - שלדעת הר"מ שהברכה היא על החפצא של תורה וכמשנ"ת, ממילא מצוה זו היא חלק ממצוות תלמוד תורה, משא"כ לדעת הרמב"ן שברכה זו היא ברכת ההודאה, ממילא אין היא חלק ממצוות תלמוד תורה אלא מצוה בפני עצמה.

ולדברי מרן הגרי"ז נבין פשוט את דעת הגר"א שמברכים גם על הרהור בדברי תורה, שמלבד טענת הגר"א שיש מצוה של תלמוד תורה בהרהור, שע"ז לכאורה יל"ע דקי"ל שלא מברכים על מצוות שאין בהם אלא הרהור, וכשם שאין מברכים על ביטול חמץ מהאי טעמא, אלא שאעפ"כ בתלמוד תורה יש לברך גם על הרהור מכיון שתורה עכ"פ בעי ברכה גם בלא

משנת חכמים מתורגמים של רביתנו

המצוה של תלמוד תורה, משום שאין רשות לגשת לתורה בלא שקדמה ברכה לעסק התורה, ועי"ז כמו"כ אבדה הארץ - על שלא ברכו בתורה תחילה, והביא הר"ן את דברי המגילת סתרים - שלא ברכו בתורה תחילה, שלא היתה חשובה בעיניהם לברך עליה תחילה ולא עסקו בה לשמה כמו שביאר הנפש החיים בארוכה את הביאור בלשמה - לדעת ולעמול ולעמוד על אמיתות הדברים, ויעי' בספר דבר אברהם סימן טו מה שהאריך בענין ברכות התורה לדעת הרא"ש בברכות טו שברכות דאורייתא מעכבות את המצוה, אם כן מי שלמד בלא ברכה, לא קיים מצוות תלמוד תורה, ואם כן שיהיה מותר ללמוד בלא ברכות וכו' עיי"ש שהאריך בענינים אלו, אך לדעת מרן הגרי"ז אין ענין ברכות התורה ענין כלל לברכת המצוות, אלא הברכה היא על החפצא של התורה עצמה משום שתורה בעי ברכה גם בלא המצוה, ויעי' ברש"י בב"מ פ"ה: שלא ברכו בתורה תחילה לא קאי אלא על ברכת אשר חר בנך, שברכה זו מורה על חשיבותה של תורה, וכן לדעת הרמב"ן נראה שהברכה מה"ת אינה אלא ברכת ההודאה כברכת המזון ואינה כברכת המצוות, וברכת המצוות (לעסוק בדברי תורה) אפשר באמת שאינה אלא דרבנן, ולמתבאר גם כן מובן הדבר בפשיטות שיוצאים ידי חובת ברכות התורה באהבה רבה אע"פ שאין היא ברכת המצוות, אבל עכ"פ יש בה משום שבח לחשיבות התורה שמתוך כך אפשר להתעסק בתורה, וצ"ע עכ"פ איך יוצאים בה ידי חובת ברכת המצוות],

במדרש רבה תחילת פרשת תרומה ביארו חז"ל על הפסוק "כי לקח טוב נתתי לכם" - "ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי

הקשר בין נזיר ל'נעשה ונשמע'

המבקש למצוא קשר בין פרשת "נשא" ליום מתן תורה החל השנה למחרת השבת, ויכול למצוא זאת בהשתלבות נפלאה בין הנזיר לבין ישראל שאמר "נעשה ונשמע". "אבן עזרא" אומר בפתח פרשת הנזיר: "איש כי יפליא - יעשה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחר תאוותם... נדר להיות נזיר... שירחיק מהתאוות, ויעשה זה לעבודת ה'". ובהמשך הוא אומר: "כי נזר אלוקיו על ראשו, ודע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך באמת שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מהתאוות".

הרי לנו צורתו של בן עליה, הממשיך את דרכם ומעלתם של אומרי "נעשה ונשמע". שכן בהקדימם נעשה לנשמע, הרחיק מעליהם את משיכתו הטבעית של כל בן תמותה אל רצונותיו ותאוותיו. והם קיבלו ע"ע את עשיית רצון ה' באופן מושלם, תוך שהם דוחקים ומבטלים את רצונם בפני רצונו יתברך. ומיד ניתנו להם נזרים בראשם, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, כי החפשי מהתאוות הוא מלך ולו יאה ולו נאה כתר מלכות.

שאל השואל: מהו ההבדל בין גן חיות לבין סאפארי? (והקורא בודאי נדהם: מה ענין נחות זה להר סיני? אולם זוהי "ירידה" לצורך בן עליה). התשובה: בגן החיות, החיות כלואות בכלוב, ובני האדם חופשיים. בסאפארי בני האדם הם הכלואים, והחיות מהלכות חפשי.

מוסר השכל: האדם מורכב מגוף ונשמה. הגוף הוא חלק הבעל חי שבו, מגושם ומתאוה וחסר מאוויים רוחניים. לעומת זאת הנשמה, היא האדם שבו, שכן היא נעלה ורוחנית ושאיפותיה מרוממות. המשכיל מנהל את חייו באופי של גן חיות, את בעל החיים שבו דהיינו הגוף, הוא כובל בכבלים וכולא אותו בכלוב. או אז האדם שבו חפשי מתאוות העולם, הוא יאמר תדיר "נעשה ונשמע" ויחבוש כתר ונזר על ראשו. הוא לבדו חפשי מהתאוות, וחי חיי עונג אמיתי. טוב לו בעוה"ז ואשריו לעוה"ב.

לעומת זאת כל מי שהוא עדיין רחוק מ"נעשה ונשמע", הוא דומה לסאפארי. שכן האדם שבו קשור כבול ומוגבל בכלוב של אורח חיים עלוב. והבהמה שבו מתנהלת ללא ניהול, פורקת עול ועליו יאמר "מותר האדם מן הבהמה אין".

אשרינו, שגם עלינו נאמר "אי לא האי יומא

דקגרים כמה... איכא בשוקא". הנזיר שבפרשת השבוע מורה לנו דרך ההמשך את האור הגדול של מעמד הר סיני. אשר זכינו לו ע"י אמירת "נעשה ונשמע", שמהותה קבלת עול מלכות שמים לכל הדורות. לאורה ניסע ונלך כשכתר מלכות יעטר את ראשנו, ונגיע בס"ד ליעודנו.

דרכה של בת ישראל

מגילת רות הנקראת בחג השבועות, מעלה בפנינו את דמותה של אמה של מלכות, כאשר בכל צעדיה ומהלכיה היא מגלמת בפנינו אישיות של "נעשה ונשמע".

אחד הדברים המאלפים שהיא מלמדת אותנו, זה דרך התנהגותה של בת ישראל כשרה [וכמובן גם בני ישראל יכולים לאמץ את העקרונות הנלמד מתוך הדברים]. המדרש מגלה לנו חילופי דברים שבין נעמי לרות, כאשר נעמי ניסתה לשדל את רות שלא להילוות אליה: "אמרה לה (נעמי) בתי, אין דרכך של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאותו. אמרה לה: אל אשר תלכי אלך". אמרה לה: בתי, אין דרכך של בנות ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה. אמרה לה: באשר תליני אליך".

נשים לב לדברי נעמי, המנסה להקשות על רות את ההתקרבות לעם ישראל. מדוע היא נוקטת לשון של "אין דרכך של בנות ישראל", ולא אומרת לה שישנם איסורים חמורים שהתורה מגבילה אותנו בהם? אמר על זה ידידי הגרא"י חן שליט"א: נעמי רצתה להעמיד אותה במבחן, ולהראות לה שישנם ענינים שהם לאו דוקא הקשים ביותר לקיום, אך לזרים וכן לילדים ונערים קשה לקיים אותם. והיינו הדברים שאנו מקיימים גם כאשר סיבתם אינה מובנת לנו, וכל מה שניתן לומר עליהם זה ש"בחוגים שלנו זה לא מקובל!"

בית יהודי צריך להיות מושתת על חובת הציות בכל מצב. "נעשה ונשמע" כולל גם קיום מצוות ומנהגים גם כאשר אנו מצוים ללא הנמקה, אלא רק מפני שבבית של "נעשה ונשמע" זה לא מקובל!! (לתשומת לב: זה כולל גם הימצאות של בת ישראל בחוב, בשעות הערב המאוחרות).

שירת קדמונים לאהבת התורה

(זוה"ק פרשת שלח קסו: מובא בספר "שכיב אור")

פתח [רשב"י] ואמר: אילת אהבים ויעלת חן, דדיה ירווח ככל עת באהבתה תשנה תמיד.

אורייתא! אורייתא! נהירו דכל עלמין כמה ימין ונחלין, ומקורין ומכועין, מתפשטי מינד לכל סטריין.

מינד כולא, עלך קיימי עילאין ותתאין, נהירו עילאה, מינד נפקא.

אורייתא! אורייתא! מאי אימא לנבך? אילת אהבים את, ויעלת חן. עילא ותתא רחימין דינך.

מאן יזכי לינקא מינד כדקא יאות?

אורייתא! אורייתא! שעשועים דמרך, מאן יכול לגלאה ולמימר סתריין ונניזין דינך?

תורה! תורה! האור של כל העולמות, כמה ימים ונחלים, ומקורות ומכועים מתפשטים מנדך לכל הצדדים.

מנדך הכל, עליך מתקיימים עליונים ותחתונים, האור העליון בוקע מנדך.

תורה! תורה! מה אומר לך? אילת אהבים את, ויעלת חן.

מעלה ומטה הם אוהביך, מי יזכה לינקא מנדך כראוי?

תורה! תורה! שעשועי ארונך,

מי יכול לגלות ולומר הנסתרות והגנוזות שלך?

בכה [רשב"י] והכניס ראשו בין ברכיו ונשק לעפר.

מסיים בעל ה"שכיב אור" (הגר"ש קסל זצ"ל): הזוכה לאהבת תורה כה גדולה עד ש"באהבתה תשנה תמיד", ואפילו רק לאהבה מעין זו, הוא חי וחש בכל לבבו את ה"אשריך בעוה"ז". אין אושר יותר גדול מכך שהוא זוכה להשיג את שהוא חושק בו בכל לבו ובכל נפשו.

יול"ע"י
משנתה של תורה - רכסים ©
054-846-8706
Mishnatar@gmail.com
153-4-653-1557

זמני היום - לאופק רכסים

12:38 ..... חצות
19:44 ..... שקיעה
20:27 ..... מוצאי יו"ט
20:56 ..... ר"ת

04:04 ..... עלות השחר
04:32 ..... זמן ציצית
05:31 ..... נץ החמה
08:09 ..... סודק"ש: מג"א
09:05 ..... גר"א
10:16 ..... סו"ז תפילה

10:16 ..... סו"ז תפילה
12:38 ..... חצות
19:44 ..... שקיעה
הג השבועות
20:31 ..... צאת הכוכבים
21:12 ..... ר"ת

שב"ק נשא
הדלקת נרות 19:14
נץ החמה 05:32
סודק"ש: מג"א 08:09
מג"א 08:21
גר"א 09:05

זכנו לקבל שבתות מתוך רוב בריאות ושמחה

לקוחות כללית ברכסים, לשירותכם מוקד שבת מרפאות סביון, רח' סביון 40 טל' 04-6641025

שעות פעילות

שבת 12:00-8:00 | שבת 20:00-18:00

לשירותכם, מנהל קשרי קהילה ברכסים:
הרב דני בוקובזה 054-8457898

משנת המיסור

מציג של מן המשגח זצוק"ל

'בתשעה באב נאסר ללמוד תורה, כי עצם הלימוד מפאת תכליתו הוא משמח'
מן רבי דב יפה זצוק"ל

"בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני"

ההכנה קודם המטרה

כותב רש"י: "ויסעו מרפידים - למה הצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו, והלא כבר כתב שברפידים היו חונים ובידוע שמשם נסעו, אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני, מה ביאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים בתשובה". לכאורה יש לעיין בכוונת דברי רש"י אלו אשר מקורן בחז"ל, שבני ישראל אף כשעזבו ונסעו מרפידים היתה נסיעתן בתשובה, מדוע חשוב שנסיעתם תהיה בתשובה. אלא רואים מכך, שככל שהאדם מכין עצמו לפני שהוא מגיע למטרתו, כך הסכויים שיצליח גדולים. הדברים אמורים הן לגבי הגישה לקיום המצוות, והן ביחס ללימוד התורה הקדושה, ככל שנכין עצמנו נצליח יותר, גם אפשר ללמוד מכאן עד כמה חשוב איך באים לשייבה.

מפסוקים אלו למד האור החיים הקדוש שלושה יסודות, איך נזכה להכין עצמנו ונזכה לקבל את התורה. -

תורה - היא עבודת משא

"ויסעו מרפידים" אין הכוונה להורות מהיכן נסעו, שאם כן היתה התורה צריכה לכתוב קודם, ויסעו מרפידים ולאחר מכן שבאו מדבר סיני, אלא באה התורה ללמדנו באיזה אופן נזכה לעסוק בתורה, באופן שהלימוד לא יהיה ברפיון ידים, אלא שהאדם יכין עצמו 'לעבוד עבודת משא בנועם ה', כי רק על ידי שהאדם מתגבר כנגד טבעו יכול לזכות להיות שייך לתורה, וכלשונו המזוקקת של האור החיים "התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה" - א"כ התפקיד הראשון של אדם סזה נסוע מרפיון ידים, לא להיות עצלן כטבעו של האדם, כך לא מקבלים תורה. זוהי ההכנה הראשונה לנסוע מ'רפידים'.

הכרה בערכו האמיתי

"ויחננו במדבר" "ענין ב' הוא, השפלות והענוה כי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר ויחננו במדבר, פירוש לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכים עליו". יש הטועים לחשוב שענוה פירושה 'אני לא כלום', זו טעות! ודאי שחובה על האדם להכיר בערך עצמו האמיתי, אבל מאידך גיסא עליו לדעת ולחיות שהכל מן הקב"ה, הוא אמנם השתדל ויגיע למען תוצאת הדבר, אך ההצלחה הסופית הן לטוב והן למוטב, הכל מידי השי"ת.

מקור לכך אנו למדים ממרע"ה, שהוציא את עם ישראל ממצרים, ומסר להם את התורה מהקב"ה, ואם כל זה הוא היה שפל מכל האדם אשר על פני האדמה, וכי לא הכיר במעלותיו? אלא שידע שכל כוחו הוא רק מאת הקב"ה, גם על הגר"א אמר הגר"ח מוולוז'ין שהיה שפל מכל האדם אשר על פני האדמה, האם הגאון לא הכיר במעלותיו, ודאי שהכיר, אבל הוא יודע שהכל מאת הקב"ה. עוד מונח במילה "במדבר" שחובה על האדם לדעת

שבלי תורה בלא תורה הרי הוא כמדבר שפל.

המלכתי את חברי בנחת רוח

"ויחן שם ישראל" ענין ג' הוא: בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיו בד בבד שעליהם אמרה כתוב (ירמיהו) "חרב אל הבדים", אלא יתועדו יחדו ויחדדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחן שם ישראל לשון יחיד שנעשו כולן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראוים לקבלת התורה "עכ"ל. היינו שכדי לזכות לכתרה של תורה לא מספיק, שהאדם שלם בחלק של בין אדם למקום, אלא עליו לבדוק עצמו מה יחסו לחבריו, לחברותא שלו, האם יוכל לומר שמקיים בעצמו 'המלכתי את חברי בנחת רוח', והרי כידוע כל המבוא לקבלת התורה הינו ספירת העומר, שענינו הנהגת הכבוד איש ברעהו.

צפייה ללימוד תורה

"ומשה עלה אל האלוקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר" יש להתבונן מדוע התורה כתבה את סדר הפסוק באופן זה, לכאורה היה ראוי שיהיה כתוב קודם ויקרא אליו ה' ורק אח"כ ומשה עלה אל האלוקים.

אלא אנו למדים אנו יסוד נפלא, שלזכות לקבל תורה לא מספיק להיות מעוניין לדעת את התורה, אלא צריך שתהיה השתוקקות לתורה, וזה הכוונה בפסוקים "ומשה עלה" הוא הביע את צמאונו לקבל את תורת ה', לכן "ויקרא אליו ה'". כתוב בתהילים (קמ"ט, ז.) "עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים", מה הכוונה לרעבים, האם דווקא לרעבים, הרי ה' נותן לחם לכל בשר, אלא יש לומר, שאין הכוונה ללחם גשמי אלא ללחם הנשמה - התורה, כמו שכתוב "לכו אכלו לחמי בלחמי" ומפרשת הגמ' בחגיגה (יד' ע"א) שהכוונה ללחם התורה, את זה הקב"ה נותן רק למי שרעב, וזהו הכוונה נותן לחם לרעבים - ברוחניות.

כמו שמתפללים בכל יום 'הערב נא ה' אלוקנו את דברי תורתך', דהיינו כפי שהם ערבים עלינו ככה הם נקלטים בנו, לכן לאחר שברכנו את הקב"ה על המתנה של עסק התורה הקדושה "לעסוק בדברי תורה", אנו מבקשים שהתורה תהיה עריבה עלינו. וכן איתא בחז"ל שאין ד"ת נבלעים בלבו של אדם אל א"כ הוא עייף להם, וכן נאמר והוי שותה בצמא את דבריהם, שאם הוא לא צמא הוא לא תאב להם, לכן נאמר ומשה עלה אל האלוקים ורק אח"כ ויקרא אליו ה'.

אך שומה עלינו לדעת, כי עריבות, אין הכוונה התורה שעריבה עלינו בסברות יפות, זה ודאי גם נצרך, אבל עיקר התכלית היא שתהיה עריבה עלינו

עצם הלימוד, שאנו מתדבקים על ידו בקב"ה הרי "וחיי עולם נטע בתוכנו". בתשעה באב נאסר ללמוד תורה, לא רק תורות של רבי חיים מבריסק, שעוצם סברתי משמחים את הלב, אלא אפילו פשוטו של מקרא, רואים אנו מכאן, שעצם הלימוד בגלל התכלית הוא משמח.

ברור שבהתחלה קשה להרגיש את הערבות בעצם הלימוד עצמו, אבל כשיודעים להיכן אפשר להגיע על ידי הלימוד ומה אפשר להשיג, כבר בתחילה שמחים בעצם הלימוד, ובהמשך הזמן אפשר להרגיש את הערבות מעצם הלימוד שעל ידו יכול האדם לידבק בו יתברך, וכמש"כ "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים" מדוע דוד המלך ע"ה ממשיך את התורה לזהב וכי יש בה טעם, אלא מה שאפשר להשיג על ידיה הוא זה שנותן את השמחה, ולאחר מכן התורה נעשית למתוקים מדבש ונופת צופים.

מסר לדורות

בספרי הדרוש מביאים אמירה יפה: יש להבחין בין ט"ו בשבט לבין שבועות: הנה חג השבועות הוא חג הביכורים בו משבחים ומודים להקב"ה שנתן לנו את הפירות. וט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות.

והעולם נוהג מנהג הפוך. בראש השנה לאילנות אוכלים פירות ואילו בחג הביכורים מביאים אילנות לקשט בהם את בית הכנסת. אתמהא!?

אלא שיש כאן מסר גדול מאד. כאשר באים לשבח את האילנות, בט"ו בשבט במה נשבח אותם? בתוצרת שיוצאת מהם. בתוצאה, בפירותיהם. וכפי שהגמרא בברכות אומרת: אילן אילן במה אברכך... פירותיך מתוקים... זהו שבחו של האילן - הפירות. וכך מציינים בראש השנה לאילנות.

ואילו כאשר משבחים את הפירות, בחג הביכורים. על הפירות לדעת כי כל שבחם לא בא אלא בזכות האילנות. כי ללא האילן אין ערך ואין מעלה לפרי.

והמסר החינוכי הוא נפלא. עלינו לדעת כי כל מעלותינו באו בזכות ההורים שלנו והמחנכים שלנו. ואילו כהורים עלינו לדעת כי כל שבחינו הוא במבחן התוצאה. אם נצליח להעמיד דורות ישרים מבורכים זו היא מעלתנו.

תורת ה' נותנת לנו את הכלים לגדול ולגדל דורות של לומדי תורה ואוהבי ה'. מי ייתן ונדע להבין ולהשכיל בדברי התורה ולזכות לאושר בזה ובבא.

(ת"ח תחד)

מצוות ת"ת ע"י דיבור או הרהור.

נאמר "והגית בו יומם ולילה", הגיון הלב ללא הוצאת המילים מהפה נחשב ללימוד תורה ומשו"ה הגר"א כתב דיש על הרהור ת"ת מצווה של לימוד תורה, וע"כ אסור להרהר בדברי תורה קודם שיברך, אע"פ שקיי"ל דהרהור לאו כדיבור כדברי ר' חסדא [ברכות כ: תוס' שם ותור"י והרא"ש וכו' ועיין בבה"ל סי' סב], וכן נראה שסובר המור וקציעה סי' מז' כדברי הגר"א הנ"ל.

החיי אדם [כלל ט' ס"ק ד'] הביא דברי הגר"א וכתב ד"והגית" אינו בסתם הרהור אלא דהגיון ליבי אפשר דהוא במקום שלא יכול לדבר בדברי תורה מלחמה וכדו' [ועיין בבה"ל סי' מז].

אולם בערוך השולחן [סי' מז] כ' דהגיון הלב אינו מחייב דווקא על הרהור אלא ג"כ על הוצאה בפה [ומביא לכך פסוקים עיי"ש]. ובהרהור אין את הלימוד ע"י הוצאת הפה, והעיקר הוא מה שמוציא מפיו.

וביותר הגר"ז כתב [הל' ת"ת ספ"ב] דאין מצוות ת"ת מתקיימת אלא בדיבור.

ובשו"ת שב יעקב [סי' מט'] ס"ל דכל הלימוד על מצוות ת"ת ילפי' מ"ולמדתם אותם את בניכם" וע"י הרהור אין יכול ללמד את בניכם [ובגר"ז אפשר דג"כ זה משמעותו מסוף דבריו], ובתוס' הרא"ש ברכות כ: כתב שאין להביא ראיה מהרהור ד"ת במבואות המוטונפות כיון שנאמר "כי חיים הם למוצאייהם" למוצאייהם בפה, היינו שכל דברי התורה הוא ע"י הוצאת בפה.

עולה, לדברי הגר"א יש מצוות ת"ת בהרהור ולדברי הגר"ז וכן בשב יעקב נראה דכל מצות ת"ת הוא על האופן שיכול ללמד הדברים לאחרים, אולם בערוך השולחן נראה דה"נ איכא מצווה בהרהור אולם עיקר המצווה על מה שמוציא בפה. [וע"ע בנתיבות עולם למהר"ל פ"ד ובתפארת ישראל בתחילת

הקדמתו].

ברכת התורה ע"י הרהור.

וע"פ הנ"ל לדברי הגר"א והמור וקציעה יש חיוב ברכת התורה על הרהור כיון שהיא מצווה בעצם, משא"כ לערוך השולחן, וכן ע"פ דברי התוס' רא"ש והשב יעקב אין ברכה על הרהור.

והאליה רבא וכן הישועות יעקב [סי' מז' בסופו] כתבו סברא נוספת מדוע אין לחייב ברכה על הרהור ד"ת, מכיון שכל הברכה נתקנה על מעשה, אע"פ שהרהור שייך במצוות ת"ת מ"מ לא נתקן על זה ברכה, וכמו שביטול החמץ הוא בלב מ"מ הברכה היא על המעשה, ואינו דומה לדברי הערוך השולחן דכתב דאזלי' בתר עיקר המצווה ולדבריהם אין התקנה כלל על הרהור.

והנפק"מ לדברי הערוך השולחן היה לומר כעין דברי הגר"ח בהל' שחטיה דדבר שאין המצווה בשלימותה אין עליו ברכה ככיסוי הדם בכלאים, וכן בהטפת דם ברית, וה"נ הרהור אינו דבר שלם משו"ה לא שייך ברכה, אולם לדברי האליה רבא הכוונה שלא נתקן בזה ברכה מעיקרא, ועפ"ז היה לדון דעכ"פ אין מברכים ברכת התורה מחמת שאין חיוב מושלם לברכה אולם מעיקרא להרהר בתורה ללא ברכה אינו לכתחילה כיון שזו מצווה המחייבת רק אינו יכול לברך כי עיקר המצווה היא על הוצאה בפיו, וכעין דברי המש"ב דבר [ח"א סי' מז] דאע"פ שלא מברכים על הרהור ברכות התורה מ"מ אין להרהר בדברי תורה עד שיברך, [אולם למסק' נראה דס"ל כדברי הישועות יעקב].

כתיבת ת"ת.

וכן השו"ע פסק שמברכים על כתיבת דברי תורה והקשו נושאי כלי השו"ע ושאר האחרונים דהרי קיי"ל הרהור לאו כדיבור דמי, והשו"ע פוסק דאין מברכים על הרהור, ואין הפרש בין כתיבה לדיבור כלפי הרהור [אע"פ שהפרמ"ג מעלה צד כזה] אולם לדברי השב יעקב לימוד ע"י כתיבה הוא לדורות ומתקיים "ולמדתם", [ועיין רע"א ק' סי' כט], אולם מצד הרהור לא מתחייב אולם לדברי הגר"א ומור וקציעה יוצא ג"כ ע"י הרהור וה"ה בכתיבה [והמור וקציעה רצה לפרש כן בדברי הב"י דחור בו בבדה"ב] ובט"ז וכן במשנ"ב מחמת שמא יוצא ד"ת מפיו.

הערה בדון הרהור כדיבור.

והיה להעיר לדברי התהילה לדוד סי' סב' דאע"פ שהרהור לאו כדיבור מ"מ במקום אונס הוי דיבור גמור וכן פי' השו"ע שם דלא כמשנ"ב שם [ולא כהפרמ"ג דהשו"ע ס"ל כמ"ד הכ"ד] א"כ שמהרהר בד"ת במקום שאינו יכול לדבר הרי הוי הרהור דהוי דאורייתא כדאשכחן בסני' וא"כ יש לו להרהר ג"כ הברכה ויצא עי"ז ועיין בלקט קמח בשם החת"ס ואכמ"ל.

להערות: ia0527658778@gmail.com

אלונו דהלכתא
נדרוני הלכה לשורר הפנינים

אמירת אקדמות בחג השבועות
הרב ישראל ארלונגר

מקור אמירתו

נהגו בני אשכנז ביום חג השבועות קודם קריאת התורה לומר 'אקדמות מילין' ומנהג זה נזכר כבר במהרי"ל [מנהגים הלכות שבועות ס"ד].

מחבר פיוט זה הוא רבי מאיר ב"ר יצחק שליח ציבור מעיר וורמייזא. פייטן זה הוזכר ברש"י [הושע פ"ו פסוק ט'] ובתוס' [ר"ה י"א, ד"ה אלא].

ובספר מעשה גבורות ה' [הובא בספר מועדים לשמחה עמ' תע"ז ואילך] מסופר מתי נכתב פיוט זה ואין הוא הגיע לידינו, עיי"ש באורך.

ענין אמירתו

כוונת הפייטן בחלקו הראשון להגיד שבחו של השי"ת בבריאת העולם ובצבאות של מעלה, ובחירתו בעם ישראל, אח"כ מתאר הפייטן את היוכוח של מלכי אומות העולם עם בני ישראל. ובסיום הפיוט, מוזכר הטוב הצפון בעוה"ב למי שיבטח בהשי"ת.

טעם אמירתו בשבועות

ומה שאומרים פיוט זה דוקא בשבועות ולא בחג אחר, כתב הלבוש [סי' תצ"ד ס"א] מפני שבפיוט זה נזכר שבחר השי"ת בישראל לעם, ושנתן לנו את התורה.

ובספר מועדים לשמחה [שם] הוסיף שבזמנו של מחבר הפיוט, היו פרעות מצד הגויים על היהודים, ונס הצלה מהגויים היה קודם חג השבועות, וצויה השליח של הפייטן שיאמרו פיוט זה כבר בחג השבועות הקרב, עיי"ש.

זמן אמירתו

במהרי"ל [שם] כתב שהמנהג לאומרו לאחר

אמירתו בארמית

ומה שאומרים פיוט זה בארמית כתב בסידור היעב"ץ [עמ' קנ"א] דהוא ע"פ דברי התוס' במסכת ברכות [ג' ד"ה ועונין] דמה שאומרים קדיש בארמית לפי שתפלה נאה ושבח גדול הוא ע"כ נתקן בלשון תרגום כדי שלא יבינו המלאכים ויתקנאו בנו, וה"ה כאן.

וי"א [גיליון אליבא דהלכתא פ"ט עמ' נו] שנתקן בגלל הפחד מהגויים העלולים לראות את השבח הגדול של עם ישראל, דבר שיכול לפגוע בדתם ואמונתם.

את מעיל הקצר, ובמקומו ילבשו מעיל ארוך עתיד הכפתורים כי יסודתם בהררי קודש.

ולאחר הראנה ה' את כל זאת ניתנה ראש ונשובה אל ראשית שאלתנו: הנה כי כן פסק לן המשנה ברורה בסימן תרס"ז: דאין לגלול את ספר התורה בשבת לצורך הקריאה של יו"ט שיחול למחרת משום דהוי כמכין ליו"ט ע"כ

ועיין גם בדבריו המאלפים בסימן רץ סק"ד: דלא יאמר בשבת נלך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו במוצאי שבת - שראה בזה שנח וישן בשביל החול, וה"נ ביו"ט שחל במוצ"ש לא יאמר נישן כדי שנוכל להיות ערים לביל שבועות (אבל בלא אמירה מותר לישון אפילו בכוונה ז"ע ע"כ)

ושבו הניף ידו בסימן תצ"ד סי' ט' בשם המג"א דאין לשטוח עשבים בשבת ערב שבועות כיון שכוונתו לצורך יו"ט והוי כמכין משבת ליו"ט

מכל הלין נמצינו למדים דאין ללבוש בגדי יו"ט בשבת כיון דמינכר שעושה כן לצורך יו"ט, והוי כמכין משבת ליו"ט, וכך הורה לן כף החיים, וכך מובא בספר "אשרי האישי" פרק ב' בשם הגאון הרב אלישיב דיו"ט שחל במוצ"ש אין ללבוש בגדי יו"ט סמוך לשבת דהוי כמכין משבת ליו"ט

ולאחר חתימת יד קדשו כתב דאם לובש מבעוד יום ומכוון לכבוד שבת מותר,

דון מינה ואוקי באתרא שאין להחליף פרוכת של יו"ט בשבת - אלא יעשה כן מערב שבת, וכמו כן אין ליתן בשבת משקאות במקרה המיועדות אך ורק עבור יו"ט, וכך גם אין להוציא מהמקפיא עוף קפוא עבור סעודת ליל יו"ט.

זוהי דעתי הענייה אשר השיגה ידי יד כהה, וידענא בנפשאי כי לי נאה השתיקה, ומה אני להבין דעת והלכה רומה ועומקה, וכמה הלכתא גברוותא כהררים התלויים בשערה דקה מן הדקה, ועלי יתלחשו ראו הביא לנו דינא רבה כהלכתא בלא טעמא, אך לעשות רצון ה' חפצתי ואליו נפשי שוקקה.

שבאכילה שגידרה עונג הכנתה מבעוד יום משום כבוד שבת הוא - כך בהדלקת הנר עיקרה לעונג, והדלקתה מבעוד יום משום כבוד שבת ויו"ט. (צא וראה אין דברי הרמב"ם בפרק ל' נשזרים ונחרים כשולטת דדהבא ע"פ הגדרתו של הגר"א - כפתור ופרח.)

וככתבים המיוחסים להגר"ז הביא לשון הרמב"ם בפרק ה' מהלכות שבת ה"א וז"ל: הדלקת נר בשבת... אחד אנשים ואחד נשים חייבים להיות בבתיהם נר דולק **בשבת שזהו בכלל עונג שבת עכ"ל**

ובפרק ל' ה"ה כתב וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני **כבוד השבת** ויהיה נר דולק **מערב שבת** שכל אלו לכבוד שבת עכ"ל

והקשה הגרי"ז דלשון הרמב"ם מוקשה, דבפרק ה' כתב שדין הדלקת הנר הוא בשבת, ובפרק ל' כתב שחיוב ההדלקה מבעוד יום?

ותו הקשה מה הוצרך לכתוב מבעו"י הרי בשבת לא משכחת לה דהרי הדלקה אסורה בשבת?

המוכרח מזה דדין עונג הוא דוקא בשבת עצמה, ומשאין כן כבוד שבת חיובו מתחיל מערב שבת, ועל כן גם לו יצויר ההדלקה בשבת עצמה אפ"ה עלינו להדליק הנרות מערב שבת, דזהו יסוד מצוות כבוד שבת שיעשה מערב שבת.

ולהמתבאר מיושב עד להפליא דבפ"ה מדובר בדין עונג וזהו דוקא בשבת עצמה לכן הדגיש הרמב"ם בלשונו לשון הזהב **הדלקת נר בשבת**, משאין כן בפרק ל' דשם מיירי בחיוב הדלקה הנובע מדין כבוד שבת שם התבטא הרמב"ם **ויהיה נר דולק מערב שבת**, והדברים עתיקים וידועים לכל יודעי דת ודין.

והנה ביו"ט נצטוינו אף על **השמחה**, ואף **שמחות השמחה היא באכילת בשר שלמים** (בזמן בית המקדש) יש בכלל אותה שמחה **לבישת בגדים נאים ביו"ט**, ומשום הכי הורה לנו הש"ע בסימן תקל"ט בדגדי יו"ט יהיו יפים יותר משל שבת.

ולכן יפה עושים הנוהגים ביו"ט להשיל מעליהם

מימים קדומים עורר יו"ט הסמוך לשבת בין לפניו (יו"ט שחל להיות בע"ש) ובין לאחריה (חל יו"ט במוצאי שבת) בעיות הלכתיות שונות.

ובשנה זו שחג השבועות הבעל"ט יחול במוצאי שבת רבים מחובשי בית המדרש ישאלון: האם מותר ללבוש בגדי יו"ט בשבת? האין לבישה זו נחשבת כמכין משבת ליו"ט?! והלא אין יו"ט מכין לשבת! ולא שבת מכינה ליו"ט! הלכה ידועה זו נקראת בפי התלמוד **הכנה דרבה** על שם אומרה כמבואר בביצה (דף ב' ע"ב)

אכן שלש כיתות הן: יש המקפידים ללבוש את החלוקא **רבנן** (פראק) רק לאחר התקדש החג, ויש פושטים צורה ולובשים צורה כבר מערב שבת, ויש המורים לעצמם היתר לעשות כן בשבת בטענה שאין כאן מעשה יצירה הנחשבת כהכנה.

על כן אמרתי אלקטה נא כמלוא אורה מכנורות בעלי ההלכה, לפלס מעגלי צדק במשעול החכמה, לבאר כל חמירא ולהוציא ממסגר המבוכה, לשים העקוב למישור ואת הרכסים לבקעה - אף כי ידעתי כי השעה דחוקה

ובטרם אחילה לדון בשאלה יסודית זו - הבה נשאל: האם יש חיוב הלכתי ליחד בגד נאה ליו"ט? לאמור: האם בגדי יו"ט צריכים להיות טובים משל שבת?

כבוד עונג ושמחה

הנה כי כן שלושה הללו אינם שמות נרדפים, ולא כפל מליצות, מושגים שונים הם בתכלית. וכך כותב לנו הרמב"ם (שבת פרק ל' יו"ט פרק ו' ה' ט"ז) ז"ל: מכלל הכבוד ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד, ומאידך הודיענו הרמב"ם שהאכילה עצמה היא עונג.

ולכאורה יש כאן שטטוש תחומין: דאם האכילה עצמה היא עונג - אז למה התיאבון לאכילה זו משום כבוד?

היטיב הגר"א להגדיר זאת וכך: עונג הוא בשבת (ביו"ט) עצמו, וכבוד הוא בערב שבת, אף הכסות הנקייה מערב שבת לובשים אותה (השוה: שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת ביצה ט"ז) וכשם

>>> המשך משנת חכמים מעמ' 1

עמה שנאמר ויקחו לי תרומה, משל למלך שהיה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי, כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש, וביאר מו"ח זצ"ל שכוונת המדרש שלעולם יש להצמיד את עסק התורה עם נותן התורה, בקבלת התורה הקב"ה נתן לנו את התורה, אבל קדם לזה מעמד של ראייה ברורה של אתה הראת לדעת כי ה' א-לקים אין עוד מלבדו, זו הקדמה מוכרחה לקבלת התורה ולעסק התורה, וכמו"כ אנו מברכים שנהיה **יודעי שמך** ולומדי תורתך לשמה, חייבת להיות הקדמה של ידיעת ה' ללומדי תורתך ולעסק התורה - לידע שאנו עוסקים בתורת ה' ולא חלילה בשום חכמה אחרת, וידיעה זו מחייבת מלבד ללמוד באחריות ובהתאמות בכל כח, גם שלא להפסיק בעסק התורה בדברים של מה בכך, ובפרט לא להיות דרוך בעסק התורה עצמו במכשירי הקשר למיניהם ולבו

השבועות - **בשבועותכם**, מצד הבורא הוא חג של **מתן תורה** באופן מוחלט, מצדנו מצד המקבלים הוא חג שותלי בכל אחד ואחד לפי ההכנה שלו לפי השבועות שהכין הוא לעצמו, וברמ"א בסימן תס"ח סעיף י' כתב "נהגו שלא להקיז דם בשום ערב יו"ט, ואין לשנות", וכתב המשנה ברורה בטעם הדבר "דבערב שבועות יצא שד דשמו טבוח, ואלו לא קיבלו ישראל את התורה הוי טבח להו לבשריהו ולדמיהו, וגזרו רבנן על כל ערב יו"ט משום ערב שבועות", והוסיף המחצית השקל "ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא", ואמר הגרש"א זצ"ל שאילו לא היה הדבר אלא לזכר בעלמא, בודאי לא היו גוזרים על כל ערב יו"ט משום ערב שבועות שגם בו אין זה אלזכר בעלמא, ועל כרחך שבכל ערב שבועות הדברים כהויתם, ומשום סכנה של ערב שבועות גזרו על כל ערב יו"ט, והדברים נפלאים ומבהילים עד כמה צריך הכנה אמיתית וכנה לראות לקבל את התורה באמת ובשמחה דכולהו מודים בעצרת שבעינן לכם "להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו" - לשון רש"י בפסחים ס"ח: "כי הם חינו ואורן ימינו" שנזכה אכן לקבל את התורה באופן זה ונתברך בכל הברכות האמרות בתורה.

אתה הנחלת תורה לעמך. וכאב את בן אותם יפרת (אזהרות לשבועות)

תוכן

- א. שלש רגלים בשמיטה
- ב. שלש רגלים בשמיטה 2
- ג. חג שבועות בשמיטה ד. שכח ותודיענו ה. הברלה ו. מלוה מלכה ז. עגלא תילתא ח. התורה תשנה הטבע ט. שמחת יו"ט בלימוד תורה י. ווי הפסוקים

וביכורים איקרו תרומה בכ"מ בש"ס.

ובמזרחי ובגו"א אכן מחקו מרשי את השורה הנ"ל שהוא שלא כהלכה.

ויש אשר שינו את הגירסה ברש"י וגרסו: אף שבועות חייב בביכורים. וכוונת רש"י לחדש שהרי אין להביא ביכורים קודם עצרת כדאי' במשנה במס' בכורים (א. ג.) וא"כ אין ביכורים בירושלים בשבועות, וע"כ יש לחדש דגם החג עצמו כבר חייב בביכורים וכבר יכול לקרוא שם לביכורים בתוך חג השבועות. ולכן הוא נקרא חג הביכורים. חידוש.

ד. שכח ותודיענו

במטה אפרים (תקצ"ט, ז) כ' שאם דילג על ותודיענו והתחיל ותתן לנו ה' אלקינו אף שלא סיים הברכה לא יחזור ותודיענו.

ובשבט הלוי (מובא בלקוט הלכות יו"ט של הגרי"א דינר פט"ז) כ' שהמט"א לשיטתו (בס"ק ת"ב ס"ו) שאם לא אמר וכתוב לחיים והתחיל וכל החיים ואמר שם ה' אף שלא חתם לא יחזור כי זה ש"ש לבטלה ואין זה דבר חיוב.

אולם הפמ"ג (אשל אברהם קיד) כ' שאפילו אמר כמה שמות חוזר וכ"כ המ"ב (תקפ"ב, טז) שכל זמן שלא אמר את השם של חתימת הברכה יכול לחזור אף שיש כמה שמות ולפ"ז גם בתודיענו יש לחזור.

אמנם בשו"ת דברי יציב (ח"ב או"ח ריג) מאריך בדברי המט"א ומעלה סברא להצדיק דברי המט"א דבגמ' בברכות (ג.) אי' דקבעו הברכה בתפילה והעשירו וקבעו על הכוס. הענו חזרו וקבעו בתפילה, הרי שכל ענין הברכה בתפילה היתה מחשש שלא יהיה לו כוס להבדיל, וכ"ז במוצ"ש של חול אבל מוצ"ש שהוא ליל יו"ט ש"כ"א יש כוס לקידוש כדמוכח בפסחים (קב:) ובתוס' שם ד"ה ואית ליה, ומהאי טעמא אין מקדשים בביהכ"נ בליל פסח.

ולפ"ז אין לחזור על ותודיענו אם כבר אמר שם שמים דעיקר הברכה על הכוס ואין חשש שלא יהיה לו כוס.

ויעו"ש עוד כמה סברות יפות.

ולענין למעשה, כדאי שלא לשכוח, ואם שכח ישתדל להזכר רק אחרי שחתם.

ה. הברלה

הרמ"א (או"ח רצו) כ' שיש מנהג למלא את הכוס בהברלה

א. שלש רגלים בשמיטה

יש בפסוק (שמות כג, טו) והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו' ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת וכו' שלש רגלים תחוג לי בשנה וגו', ופירש"י: שלש פעמים לפי שהענין מדבר בשביעית הוצרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומם.

מקורו של רש"י במכילתא ד"ל ששת ימים תעשה מעשיך נאמר כאן שבת בראשית לענין שביעית שלא תסתרס ענין שבת בראשית ממקומה. וחג הקציר ביכורי מעשיך נאמר שלש רגלים בשביעית שלא יסתרו שלשה רגלים ממקומם.

ובדבריהם משמע שהיה צד שלא יהיה דין ג' רגלים בשמיטה כי כל השנה שבת.

אבל בעמק דבר (שמות לד, כב) כ' וז"ל: כבר נתבאר במכילתא פ' משפטים דפ' זו בא ללמד דאפ"ל בשני שביעית נוהג שבועות וסוכות אע"ג שאז אינו חג הקציר וחג האסיף, וכו' ומש"ה נקרא כאן חג שבועות ולא חג הקציר ומש"ה כתיב כאן בכורי קציר חטים ולא בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה, דמשמעו בכורי שבעת המינים. אבל כאן בשביעית אין לך אלא בכורי קציר חטים שהוא שתי הלחם וכו', וכ"ז הגיע אחר העגל, דקודם מעשה העגל לא באו שתי רגלים אלא בשביל שהמה בטבע המדינה לחוג בעת קציר ואסיף, ולא בא הכתוב להזהיר עליהם אלא שיהיו חג לה'. אבל אם לא היה חג ברצון האדם אינו מבואר אם הדין לעשות כלל חג לשם מצוה וא"כ בשביעית אין בו חגים אלו. אבל אחר העגל הזהירים לעשות רגלים גם בשביעית כדי שיבואו ברגל לעזרה להשריש עבודה ואמונה, עכ"ל.

והיינו שאחר שחטאו בעגל נהיה טעם נוסף למועדים והוא להשריש עבודה ואמונה בה', ואכן לולא חטא העגל יתכן שלא היה דין עליה לרגל בשמיטה. כיון שאז לא היה הטעם הנוסף הנ"ל.

ב. שלש רגלים בשמיטה 2

בפנים אחרות מבואר במשך חכמה (שמות כג טז) כ' בתו"ד וז"ל: הענין דהמועדים נאמרו כאן על האביב קציר ואסיף, וה"א שלא ישכחו כי ל' הארץ מצוה להראות ג"פ בשנה לדעת כי הוא מד' וכמו שהאריס צריך לבוא אל האדון, אבל בשביעית שכבר ידעו כי ל' הארץ ואינם חורשים וקוצרים לא בעי שלש רגלים, לכן קמ"ל דלא יעקרו רגלים ממקומן, דיש בזה ענין אחר מפני שהשי"ת דבוק אל נפשות האומה הישראלית וכו' ומפני שאין בכח האדם להיות דבוק תמיד להשי"ת דכתיב ואספת דגנך, לכן אמרה תורה שיעלו לרגל לראות פנים ויתדבקו אל הכל ולכשילכו למלאכתם בבית ובשדה יהיו כאבר המדולדל וכו' ע"ש.

לדבריו הענין הוא כי בשמיטה היה צד לומר שידועים כל השנה שהארץ לה', וקמ"ל שלא מספיק לדעת שלה' הארץ ומלוואה אלא צריך גם להדבק בה'. וזה יש גם בשמיטה.

ג. חג שבועות בשמיטה

יש ברש"י משפטים (שמות כג יט) עה"פ וחג שבועות תעשה לך ביכורי קציר חטים אף השביעית חייבת בביכורים.

ובמנ"ח (צא) מביא הרש"י הנ"ל דגם בשמיטה חייבים בביכורים, וע"ש ש"כ שזו גם שיטת הרמב"ם. ובאוה"ה (כי תבא) כ' שבשמיטה אין דין ביכורים, וכ"מ משמע ברמב"ם (פ"ו ה"ה ממתניע) שתרומ' אין בשמיטה

עד שיהיה נשפר מעט היין והוא לסימן טוב בתחילת השבוע, ומקורו מהגמ' בערובין סה. כל בית שאין נשפר בו יין כמים אין בו סימן ברכה.

ובשש"כ (סב, טו הע' כו) מביא מהגרש"ז שביו"ט שחל במוצ"ש (יקנה"ז) אין לנהוג כן כי הרי עכשיו הוא יו"ט ואסור בהרווחת שכר. והו"ל בזיון לקדושת יו"ט. והרי"מ שליט"א חתנו של הרש"מ שליט"א חתנו של הריב"ש זצ"ל הביא בשם הגר"י זילברשטיין שאדם שעשירותו היא התורה וכמו הקה"י ששאלוהו היכן העשירות אחר כל הסנדקאיות שהלך אליהן וענה העשירות שלי זה הספרים שחיברתי, אפשר שלאחד כזה יהיה מותר גם ביו"ט לנהוג כן. כי זה סימן ברכה לתורה ולא לעשירות ממון.

וכמו ששמעתי ממור"ד הגרא"מ קירשנבום בשם הגר"י קמינצקי זצ"ל דרמ"ם בישיבות עליהם לכוין על פרנסה באהבה רבה...

אבל בספר מטה משה (ח"ד סי' תקד) כ' טעם שפרכת היין בהבדלה על דרך שהרמב"ן מביא בפ' אחרי משל למי שעשה סעודה למלך וציוה המלך לתת לפלוני לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו הנהנים מן הסעודה שיספרו בשבחו ולא בגנותו לכן גם לכאן צריך ליתן לעדתו של קרח חלקם כדכתבתי לעיל בענין מים אחרונים. הרמב"ן הנ"ל מובא גם באליה רבה (רצו).

וא"כ גם ביקנה"ז יש ענין לנהוג כן.

ו. מלוה מלכה

אי' בהגר"ח פלאג"י (חיים לראש) שירבה קצת בסעודה בליל יו"ט שחל במוצ"ש בשביל סעודה רביעית שהיא כנגד דוד המלך.

ובס' דרך שיחה (עמ' רעא) יש ממרן שה"ת שאין מצוה מיוחדת בכ"ז למלוה מלכה כדיון דעושה סעודה עולה ממילא למלוה מלכה, וכדאי' ברמב"ם (פ"ו מהל' מצה) דבהלכות אכילה א"צ כוונה. וא"כ א"צ להוסיף.

והוסיף הגר"ח שם דהא דאי' בשבת (ק"ט): דחמין במוצ"ש מלוגמא נמי ליכא בליל יו"ט ע"ש.

וכיון דאתינן לההיא גמ' בשבת קיט, יש שם עוד שפת חמה במוצ"ש מלוגמא. ואלו האוכלים חלבי בליל שבועות (יש כאלו?) יכולים לצאת יד"ח בבורקס או בפיצה, ואנחנו נצא בזה בשקדי מרק.

ונשלמה פרים שפתינו. דמי שאין לו פת חמה יאמר הגמרא בפיו ויצא יד"ח.

ז. עגלא תילתא

אי' בפסחים (סח) אמר רב יוסף עבדו לי עגלא תילתא דאי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, והטעם לעגלא תילתא כי השלישי לבטן הוא מוכרח. ובמהרה"א כ' הליינו לפי הגמ' (שבת פח) בריך רחמנא דיהב אוריאל תילתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי.

ואי' בשבת קיט ר' אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא, וביאר בן יהוידע דהנה סעודה רביעית נקראת סעודת דוד המלך והטעם כי הקב"ה אמר לו שהוא ימות בשבת, ובכל שבת הוא פחד, ואחרי יציאת שבת עשה סעודה להודות על שלא מת, ודוד המלך היה דור שלישי לרות המואביה, ולכן אכל רבי אבהו עגלא תילתא.

והשנה יש ענין לאכול עגל שלישי מכל הטעמים גם יחד. אוריאל תליתאי עם תליתאי וכו' ומשום מוצ"ש

לימוד התורה מצנן תבערת לב האדם לימין ולשמאל

ידוע שאם האדם מקדש את החומר, ואת כל מעשיו הגשמיים עושה בקדושה - הרי יוכל להגיע למעלות גבוהות ביותר של קדושה בזכות אותם דברים גשמיים. הבעיה מתחילה כאשר האדם נכנס לענייני עבודת ה' ואכן מגיע למעלות גבוהות, אבל מתלהב יותר מהמידה וחוצץ מהשיעור. **"הגבל את העם, פן ייהרסו ונפלו ממנו רב"**, היינו שלא יתלהבו יתר על המידה וישרפו מאש ה'.

לב האדם הרוחני יכול לבעור בשני סוגי תבערות. הראשונה היא תבערת תאוות העולם הזה, והתבערה השנייה היא תבערת ההתלהבות לה' יתר על המידה. שתי תבערות לב אלו הינן מזיקות לאדם ויכול להשרף מהם. גם העם המתאוה נשרף וגם האדם המתלהב לה' יתר על המידה נשרף. **"אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל"**, אומר רש"י: לא פחות ולא יותר. היהודי צריך להיות מחובר לתורה שהיא למעשה המצננת את ליבו הבוהק לשני הכיוונים. לימוד התורה מכבה ומצנן את רוב תבערת הלב מתאוות עולם הזה. במיוחד התאוה ששורפת נפשות הרבה מאחינו בני ישראל, אשר נפלו מתוך לימוד תורתם בגלל אותה תאוה. ומדוע תורתם שלמדו לא עמדה להם?

משה רבנו כששבר את הלוחות לא לימד אותנו איך לקבל תורה, אלא לימד אותנו איך אסור לקבל תורה. היינו שאי אפשר לקבל תורה מצד אחד כשבצד השני עובד את העגל. ולכן אי אפשר לקבל תורה בלימוד ביום, כשבליה ניזון ממכשירי המדיה המטמאים את הנשמה. כך לא מקבלים תורה. לא מאייפון ולא מאינטרנט - זו לא הדרך. גם כשהאדם הולך להיות בצד ימין מהתורה בלי גבולות - ישרף. וגם כשהולך לצד

היא מגנת עליו ומצלת אותו מהתלהבות האש של תאוותיו שרוצה לשרפו לגמרי. כי בלי תורה לא היה האדם מתקיים כלל, כי היה נשרף ומתבטל מריבוי התבערות שיש בו - לימין או לשמאל.

ואם תקשה ותאמר: ומה רע בימין ללא גבולות?... משל למה הדבר דומה, לרכב עם מנוע חזק ביותר והרי ליבו של הרכב הוא המנוע, ואעפ"כ אם לא יהיה לרכב מצנן (רדיאטור), חום המנוע יעלה וישרפו. ואעפ"כ שהרי רכב חייב מנוע, נכון, אבל צריך גם צינון לתבערת חום המנוע. וגם בלב הגשמי של האדם, אומר רש"י בספר הזהר הקדוש: **"אלמלא כפני ריאה דנשב על ליבא הוי ליבא אוקיד כל גופא. וריאה, דא מיא ומיא דא תורה"**. כי כשהאיש הישראלי בוהק בלבו לה' יתברך, היה באפשרותו להיות אוקיד כל גופא, אבל כשיתלבש באותיות התורה או תפילה - מגנת ומצלת עליו. וכן ח"ו להיפך, כשבוהק אל תאוות עולם הזה, הווה אוקיד גם כן כל גופא. אבל כשאחר כך לומד תורה או עושה מצוה, היא מגנת ומצלת עליו, ויכול לחיות, כי שואב רוח חיים שהוא רוח הקודש. ולכן הרשעים אשר אין בהם תורה, הרי בחייהם קרויים מתים. כי מחמת שאין בו תורה הרי נפסק מחבל הקדושה - מאין יהיה לו חיות?... הרי במקום רוח דקדושה שואב לתוכו רוח שטות, ואמרו רז"ל: **"אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"**.

אבל כאשר הוא דבוק לתורה הרי נכנסת בו רוח הקודש והרי רוח הקודש הוא בחינת מלכות, שהרי נאמר: **"ותלבש אסתר מלכות"** ודרשו רז"ל (גמרא מגילה) שלבשתה רוח הקודש. ולכן כאשר האדם עוסק בתורה ונכנסת בו רוח דקדושה ולובש מלכות - הרי נאמר על ה': **"והיתה לה המלוכה והיה ה' למלך על כל הארץ"**.

(ע"פ שיחתו של הרב צבי חשין)

שמאל בלי גבולות - ישרף.

וזה מה שאמר רש"י: **"לא פחות ולא יותר"**. הקב"ה לא נתן תורה לאברהם איש החסד, כי התורה אינה חסד. הקב"ה לא נתן תורה ליצחק איש הגבורה, כי התורה אינה דין וגבורה. הקב"ה נתן תורה דווקא ליעקב שנאמר **"יתתן אמת ליעקב"** - כי יעקב הוא לא חסד ולא דין וגבורה, הוא שילוב של חסד ודין יחד, זה נקרא **דרך אמצעיתא** - זה נקרא תורת אמת. ישמעאל שיצא מאברהם לקח את כל מידת החסד בלי גבול, זוהי מידת הימין, ומזה הגיע לעבירות הניאוף למיניהם. ועשיו שיצא מיצחק לקח את כל מידת הדין והגבורה בלי גבול, וזוהי מידת השמאל ומזה הגיע לרציחה.

כתוב בזוהר הקדוש שקליפת הימין זה ניאוף וקליפת השמאל זו רציחה. על עשיו נאמר אדמוני - **אדמוני היינו אדם קטן**, ועל ישמעאל נאמר **פרא אדם (אדם גדול)** ועל ישראל נאמר: **אתם קרויים אדם** (היינו לא אדמוני קטן ולא פרא גדול, אלא אדם). בניישמעאל שובתים ביום ששי, בני עשיו מנוחתם ביום ראשון, ועם ישראל דרך אמצעיתא מנוחתם בשבת קדש שהיא בין ששי לראשון. לבני ישמעאל יש הרבה תעניות, לבני עשיו - **"אכול ושתה כי מחר נמות"**, אין כלל תעניות, ולעם ישראל שהוא דרך אמצעיתא יש תענית אחת מהתורה - זו תורת אמת.

כי האדם היהודי הוא דרך האמצע, והוא שיהיה האדם לומד ועוסק בתורה כי רק התורה היא תורת אמת ותוכל להביא את האדם לדרך האמת - דרך האמצע. אבל ללא לימוד התורה הרי לא יקרא שם היהודי אדם ממילא ויכול להגיע להיות או פרא אדם כישמעאל או אדמוני - אדם קטן כעשיו.

ולכן אמרו רז"ל שגודל מעלת עסק התורה הקדושה זה עיקר חיות האדם, וכשלומד תורה

>>> המשך ציצים ופרחים מעמ' קודם

של דוד המלך שהוא שלישי לרות, ובפרט שהוא ליל שבועות חגם של רות ודוד.

ומי שאוכל חלבי אולי יאכל ביצה שלישית.

ח. התורה תשנה הטבע

במגילת רות אנו למדים מרות המואבייה שהענוה וההתבטלות ושביירת הרצונות והתאוות הם הכלים לקבלת התורה. וכמו"כ עשרת הדברות נאמרו בפ' יתרו שהיה גר והניח כבודו של עולם ובא אל המדבר.

כי כל ענין הגרות ללמדנו שאפשר לעזוב את כל ההרגלים והטבעיים ולהדבק בתורה.

והיינו המאור שבה מחזירה למוטב.

ולפי"ז הסביר הגרמ"ש ויינטרויב זצ"ל את הטענה על הגויים שלא קיבלו את התורה אחר ששאלו מה כתיב בה והתברר להם שהיא נגד טבעם. שזו גופא הטענה משום שהתורה משנה את הטבע והיה עליהם לקבל את התורה כדי שהיא תשנה להם את טבע הרציחה והניאוף.

ולכן אוכלים מאכלי חלב שבועות כי יש במג"א

ויתכן שהקמצנים יאמרו לנשותיהם ווארט על החג כדי לשמחן ברגל במקום לקנות מתנה...

ובס' משכנות יעקב נקט שא"א לקיים שמחה בלימוד תורה כי אין שמחה אלא בבשר.

ובחתי"ס (ביצה טו): כ' שת"ח מקיים את החציו לכם ע"י תורה ותפילה ואת החציו לה' מקיים ע"י אכילה ושתייה.

י. ווי הפסוקים

כ' הרוקח (וישב) בספר רות יש פ"ה פסוקים כמנין בוועז ומלבד שמונה פסוקים כולם מתחילים בו' כנגד רות שהתחברה לנימולים לשמונה ימים, ואותם שמונה פסוקים ראשם בגי' תרי"ג. המקור לזה בילקו"ש (רמז תרח). (ומביא מחידושי הרד"ל למדרש רבה (רות רבה פ"ז אות א) שמביא מהזריר וירא שהגאולה היא ברזא ד' וזהו שנשתיהת (רות) ו' שעות בלילה עד שתיגאל).

ומוסיף שגם פ' וישב כל הפסוקים מתחילים בו' חוץ משמונה ובשניהם יש מלכות בית דוד כי בוישב נולד פרץ.

ויה"ר שנזכה במהרה לגאולה השלמה.

שספיה"ע היא כמו ז"נ של טהרת אשה לבעלה ודם נעכר ונעשה חלב ונהפך מדין לרחמים, זו התורה שיכולה להפוך מ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה.

וכמו שראה כ"א מאתנו סמל היפוך טומאה לקדושה אצל הרב אורי זהר צוק"ל ששחל"ח זה עתה. והחי יתן אל לבו.

ט. שמחת יו"ט בלימוד תורה

יש לדון אם אפשר לצאת חובת שמחת יו"ט ע"י לימוד תורה. יש בגמ' בביצה (טו): אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. והמהרש"א בפסחים (סח): כ' אע"ג דכתיב ושמחת בחגך מ"מ גם בלימוד התורה אפשר לקיים מצות שמחה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב והא דקיי"ל אין שמחה אלא בבשר היינו שמחת אכילה.

ועי' שאג"א (סו"ס טט) דגם נקט שאפשר לקיים מצות שמחה ע"י לימוד תורה. אך נשים אינן יכולות לקיים ע"י לימוד התורה ומשמע ממנו שאין זה מצד פקודי ה' ישרים משמחי לב אלא מצד קיום מצוות הלימוד ששקולה כנגד כל המצוות.

לך" מ כאן. מצא את עצמך במה שאתה מכנה 'העולם הגדול'. ראדין אינה ראוייה לרודפי עולם. עלה לך עוד הלילה על הרכבת ההולכת למינסק!"

שרוליק שכח לרגע את עובדת היותו אזרח 'העולם הגדול', קולו הצטפד בשמץ חרדה. "הרכבת האחרונה למינסק כבר יצאה לדרכה, האם אוכל ללון כאן רק הלילה?"

רבי נפתלי נרתע כאילו שמע דברי מינות. "חלילה וחס! ראדין היא היכלו של הכהן הגדול!". הוא השתתק לרגע, "מאיך, אין רכבת אומר מר. שמא יתכנס לבעל 'חפץ חיים' עצמו, נו, 'זבאת אל הכהן' כתיב".

רבי ישראל מאיר הכהן דיבר במתינות. מימיו לא נחפז לסיים משפט, כדי להיחפז לקראת המשפט הבא. וכי מניין לו שהמשפט השני יהיה ראוי ומשובח מקודמו? "ספרי מינים, אומר רבי נפתלי... לא אוכל להתיר לך להישאר בראדין!".

"הרכבת האחרונה כבר יצאה", לחש שרוליק. "האם אוכל לישון בישיבה רק הלילה?"

רבי ישראל מאיר דיבר באותה מתינות. "אפילו לא שעה אחת. ספרי מינות במקדש ה'?"

"אין לי איפה לישון", ניסה שרוליק מחדש.

או! אלו היו מילים! עיניו של 'החפץ חיים' אורו לפתע פתאום באור חדש: זיק חדווה ניצת והפריח את פניו. הוא חיבק את שרוליק המבולבל בחום:

"אה! טייערר גאסט, ברוכים הבאים! א גאסט אין ראדין! אורח בראדין! למה זה יאמר כבודו שאין לו איפה לישון? וכי ביתי אינו נאה בעיניו? הרי ביתי לפניך! פת ערבית מתוקנת במטבח, הבה ואשפות לך כוס חמין, אציע מיטה חמה, וודאי עייף כבודו!"

משנסתיים תפקידו כמורה הדרך, ככהן המופקד על טוהר השמן, הרי רבי ישראל מאיר סתם 'בעל בית' בראדין הקפואה, שנזדמן לו באישון לילה מעשה נפלא של חסד בגופו וממונו. הוא חיבק בחמימות את כתפו של שרוליק והוביל אותו לחדרו האישי. הושיב אותו על כסאו ונחפז להגיש לפניו תופינים וכוס תה מהביל.

שעה ארוכה ניצב עליו לשמשו. הכין מאכלים, הכניס והוציא כלים, כאילו היה שרוליק נגיד מאותם נגידי המזדמנים לעיתים לראדין. כששבע האורח וחמימות נעימה פשטה באבריו, הציע לו רבי ישראל מאיר את מיטתו היחידה, התחנן לפניו שיכבד אותו וילון על משכבו. בחזרו הסכים בליט ברירה, והתכרבל, נבון ומבולבל, במיטת מאור הגולה.

משניטלה ממנו מיטתו היחידה, היה 'החפץ חיים' ניעור כל אותו הלילה, עסק בתורה, וניצב דרוך לשמוע אם שנת האורח נוחה. לפנות בוקר, כשגל של כפור ושלגים הסתער מחדש על ראדין, נחפז 'החפץ חיים' למיטת האורה, השיל מעל גופו בדממה את פרוותו, וכיסה בה בחרדת קודש את אורחו הנכבד.

ראש מועצת 'זכרון יעקב' הרים את ראשו. דמעה קלה בצבצה בזווית עינו. הוא השקיף רגע אל הים התיכון שנפרש בהדרו מחלון החדר, ואמר ברגש:

"לא ישנתי אותו לילה אפילו רגע אחד. לא רציתי להחמיץ רגע אחד מרגעי הקסם של הלילה. מן הסתם מבין כבוד הרב, אה? אותה פרווה שמורי 'החפץ חיים' השיל מעל גופו, למעני האפיקורס שנפסל בלינה בין כתלי ישיבה - מחממת את לבי עד עצם היום הזה!"

המדינה הצעירה שנאבקה בימים ההם על קיומה, לא נתנה כתף. גם נדיבים לא ממש פתחו בתקופה היא את ידם. אבל מפעם לפעם, בחשאי חשאים היה מגיע שליח של ראש המועצה עצמו, ומושיט סיוע כספי. פעם אפילו שלח את החשמלאי שעבד עם המועצה המקומית לתקן בעיות תאורה במבני הישיבה.

מפעם לפעם, כשרבי אלה היה מוסר שיחה, היה ראש המועצה מגיח לדקות ספורות לביתני הישיבה, נבלע בחשאי מבעד לדלת האחורית, לוקח לעצמו פיסת ספסל ישיבתי, עוצם עיניים, ומקשיב דקות אחדות לדברי הכיבושין. אחר כך היה חומק מאותה הדלת, במבוכה, כמי שנתפס בקלקלתו.

ראש המועצה היה חילוני, ובמידה רבה אנטי-דתי, מאלו שהפכו את כפרונותם ל'דת'. הקירבה החמימה לענייני הישיבה עוררה פליאה. באחד הימים גמר הלה אומר, נכנס לחדרו של רבי אלה ושיתף אותו בזיכרון אחד הצמתים הסוערים בחייו:

פתיתי שלג כבדים הסתחררו כמערבולת על פני סמטאותיה של ראדין. בתמימות היחסית של חדרו, ישב רבי נפתלי בשיחה עם שרוליק, תלמידו. סבר פניו של רבי נפתלי טראפ ריש מתיבתא דראדין היה חמור, והחביבות ששכנה בקביעות על קלסתרו פינתה את מקומה להבעה חדה של כאב. הוא נטע את מבטו בשרוליק, שישב לפניו בזיחיות הדעת, וסרב להאמין: "אתה, שרוליק?! אתה שתירצת אתמול את קושיית ה'אור זרוע' בשלש דרכים מבריקות! אתה?!"

הכוויה בלבו של רבי נפתלי ניעורה וניצתה בכל עוזו. הכאב העמיק כשנזכר ב'אור זרוע', בקושיה, בתירוץ הנפלאים של שרוליק, ובמה שגילה אודותיו אך הבוקר. הוא הרכין את ראשו בבושת פנים, כאילו היה חלילה הספרים הנתעבים ההם, משלו.

זה זמן ששמועות נלחשות בישיבה. ספרי 'השכלה' כפרניים נתחבים רחמנא ליצלן במקדש ה', מיד ליד, בשעות של לא-יום ולא-לילה. לא נמסרו שמות ברורים. עד הבוקר. הבוקר נכנס לחדרו של רבי נפתלי אריה לייב, נער אמין ושקול-דעת מלוגמאן, וסיפר בבושת פנים שם חודשים סטפרים חיזוניים נושרים מחיקו של שרוליק.

אילו היו נושרים נשירה בעלמא, ניחא: הלוגמאיני לא היה טורח להיכנס בהלשנה על חבר. אלא ששרוליק הפך את משנתו לאבן שואבת, ויצר בלבו של היכל ה' מין 'בית מדרש של בלעם'. וכשנזדמן לו היה משתף בסתר אחרים בדעות כפרניות שנשבו בחוגי 'השכלה' הבונדיאיים במינסק הסמוכה.

רבי נפתלי החניק אנחה. מעשה שטן. דווקא שרוליק. העילוי של ראדין. לפתע גברה בו הסקרנות הישיבתית על הכאב הצורב, והוא התחנן לדעת:

"אבל למה אתה שרוליק? במה החלפת את רבי עקיבא איגר? בניטישה והגל? ואיפה הישרות כאן? והרי בחור בעל סברא אתה!"

"גדול הוא העולם שמוחוץ לראדין", לחש שרוליק כאילו לעצמו, "ראדין קטנה לרוחי!"

רבי נפתלי המתון והמיושב, הזדעזע: "העולם גדול! אומר מר? גדול מרבי עקיבא איגר?!"

הדממה בחדר נתעבתה. ובאה במקומם של המילים. לא נותר עוד דבר לומר. בסופו של דבר נזדקף רבי נפתלי, והושיט יד צוננת לפרידה.

ילד בן 12 הייתי. ילד של 'שערי חסד', רך וביישן. כל שהכרתי וידעתי היו כדי החלב של רבי בצלאל מיליקע'ר, חנות המכולת של ר' אברהם ווייספיט, ויין אצילים' של ליל שבת שהייתי נוטל מביתה של מרקה המוכרת.

אותו בוקר שלקח אותי אבא זצ"ל בידו והוביל אותי למסע לישיבה החדשה שנפתחה ב'זכרון יעקב'; היה יום מרעיש בחיי. כאילו נקטפתי ממכורתי והפלגתי לאנטרקטיקה. לעיניו של ילד שילדותו עברה בין בורות המים של השכונה, הכול נראה חדש וגדול, מעורר תהיות.

לראשונה בחיי הצעירים נסעתי ברכבת. נעצתי עיניים ונהמות בגוש הקרונות הארוך, בקטר, בקונדוקטור. וכשהמשורקות שרקו, והדלתות נסגרו, ואבא העלה אותי בחטף אל הקרונות הרוטטים, הרגשתי כמו מטודלה על סף גילוי יבשת לא נודעת.

אבל כשהייתי שבת על ספסל הקרון המשקשק, החלה תחושת הניכור והריחוק והתלישות לעשות בי שמות. תחושת מועקה עלתה והזדחלה בגרוני.

למושבה 'זכרון יעקב' הגענו בין הערביים, לאחר מסע מפרך. המפגש בין אבא - רבי שלום שבדרון, לבין רבי אליהו רבו המובהק, היה מרגש. רבי אליהו לופיאן כבר התקרב אז לגיל הגבורות. בעצת ה'חזון איש' שינס את ידיו, והחל לשתול גרעין רענן של תורת קלם בארץ הצבי.

אבא אמר לו בדחילו, שהוא מפקיד בידיו פיקדון, את האוצר היקר ביותר שלו. ובחשאי הוסיף וגילה לו, שנער ערני ותוסס אני, ונדרשת שמירה-מעולה. רבי אלה סבר וקיבל.

השמש שקעה על רכסי הכרמל, ממרחק נשקף הים התיכון, שגליו ליחכו את מורדות הכרמל. אבא כבר נסע, ולקח עמו 'שערי חסד' את ניחוחות הביתיות והחמימות. גלים סוערים של געגוע חנקו את נשמתו, ככל שהתעבתה החשכה במושבה. רבי אלה נטל אותי בידיו, הוליך אותי למעונו, שפת למעני חמין, האכיל והשקה והרעיף עליי חיזוק, עד שחיייתה רוחי.

מאותו יום היה רבי אלה, מטפל ודואג לי דאגה יתירה כפיקדון אישי ששמירתו עליו. עקב אחר מזונותיי, לימודיי, בריאותי, ודאג שהגעגעו לבית אבא לא יהפוך לחלק מסדר יומי.

'זכרון יעקב' של תשי"ב התענגה על רוחניות נעלה, כשבראשה ניצבה דמותו רבת-ההשראה של אחרון נסיכי קלם המשגיח רבי אלה, והגאון רבי נח שמעונוביץ, ראש הישיבה. היה זה הגרעין הראשוני של ישיבת 'כנסת חזקיהו'. מאוחר יותר תעבור הישיבה למשכן הקבוע בכפר חסידים'.

הישיבה סבלה מדלות מחפירה. קומץ קראוונים, מושלכים בלב הישימון כציור אבסטרקטי הזוי. העניות כרסמה באברים: החום התיש את נפשות תלמידי הישיבה. הנורות הצהובות, שנהגו בימים ההם, הכפילו את החום והלחות. אבל הדבר הנורא ביותר ממנו סבלנו, היה המוראשקעס.

אלו היו זבובונים קטנטנים, שחורים ומאוסים שהגיעו בגלים מהביצות הסמוכות - והפכו את חיינו לבלתי נסבלים. מכת-ארבה - גרסת תשי"ב. הם גדשו את מה שכינינו בימורה 'חדרים', ואפילו חדרו למאכלים. בשעות הערב, שעות הפעילות הערה שלהם, הם היו מכסים את גופי-התאורה, ומשחירים אותם.